

utriusque juris doctores et theologi. Ratio est, quia, ubi prorsus nulla culpa est, nulla etiam poena esse debet: Nam juxta sacras Litteras, Deut., cap. xxv, v. 3: « pro mensura peccati, erit plagarum modus. » Hinc c. *Felicitis*, 5, de *Pœnis*, in 6, ita statuitur: Judex poenam metietur ex culpa; siquidem omnis poena, ait S. Augustinus, lib. I, *Retract.*, cap. ix: « Si justa est, peccati poena est. » Quare si homicidium ab infante, furioso, et amente commissum ob defectum culpæ, nulli poenæ subjacet, l. *Infans*, 12, ff. *ad Leg. Cornel. de Sicar.* et can. *Aliquos*, cau. 15, q. 1. Sic idem dicendum erit ob paritatem rationis de homicidio a præfato ebrio commissum: præsertim cum etiam pro hujusmodi ebriis militet ratio in cit. can. aliquos expresse illis verbis: « Quomodo enim reus constitueretur, qui nescit, quid faciat. »

209. *Etsi voluntarie se inebriat.* — Et quoniam jura et rationes num. præced. pro inculpabiliter inebriato militant etiam de illo, qui quidem culpabiliter se inebriavit, homicidium tamen nullo modo prævidit nec rationabiliter prævidere potuit, etiam talem sicut ab irregularitate, ita ab omni alia juris poena (loquendo de jure naturali) immunem declarant Molina, de I, et I, tract. III, disp. 38, n. 8. Lessius, lib. IV, de I, et 1, cap. III, n. 27. Layman, lib. III, tr. III, cap. IV, n. 2. Gutierrez, lib. II, can. qq. cap. IV, n. 95.

210. *Quamvis hinc specialia statuta, et consuetudines locorum poenam saltem extraordinariam infligant.* — Dicitur tamen notanter loquendo de jure naturali; quia ex specialibus statutis, vel consuetudine allegatis num. præced. homicidium committentes in ebrietate culpabili, puniuntur saltem poena extraordinaria. uti bene observat Layman, loc. cit. ad finem, arg. l. *Aut factæ*, 16, § 8, de *Pœnis*.

211. *Qui ab experientia scit, se in ebrietate homines periculose invadere, irregularis est.* — Resp. III. Qui sufficienti experientia edoctus scit, se in ebrietate solere homines periculose invadere, et tamen voluntarie, ac culpabiliter se inebriat, præter irregularitatem, etiam jure civili statutam non quidem ordinariam, sed extraordinariam poenam homicidii, contrahit. De irregularitate patet ex dicta supra, n. 207.

212. *Et alias, non tamen ordinariam, juris poenas incurrit, morte vel mutilatione secuta.* — De aliis non quidem ordinariis, sed ex-

traordinariis duntaxat poenis, docet Menochius, de *Arbitr. Judic. casu* 325, num. 3, Clarus, § fin., q. 60, num. 12. Covarruvias, in *Clem. un. h. t.*, p. 3, num. 4, et alii. Ratio est, quia poena ordinaria ultimi supplicii iis duntaxat homicidiis vi legis Corneliæ infligitur, qui homicidium ex proposito, et dolo perpetrant, l. 1, prin. et § 1, et 3, item l. in lege, 7, ff. *Ad leg. Cornel. de Sicar.* dolo autem, vel ex proposito talis ebrius, ut supponitur, nec occidere præsumitur, arg. l. *Perspiciendum*, 11, § 2, ff. de *Pœnis*.

213. *Solvitur objectio. Culpa lata an, et quando æquiparetur dolo?* — Nec refert, quod tale homicidium censeatur saltem indirecte voluntarie commissum, et ex culpa lata, quæ æquiparatur dolo, l. *Quod Nerva*, 32, ff. *Depositum*. Respondetur enim, culpam latam æquiparari quidem dolo in contractibus, non vero in delictis poenam corporalem, vel infamiam inducentibus, arg. cit. l. in lege, 7, ff. *ad leg. Cornel. de Sicar.*, juncto c. *Odia*, 15, et c. in *Pœnis*, 49, de *Reg. jur.*, in 6.

§ VI.

DE DISPENSATIONE ET IRREGULARITATE ORTA EX HOMICIDIO, VEL MUTILATIONE.

214. *De tribus an dispensare valeant? est questio, Papa videlicet, episcopo, et regularibus.* — Ante responsum notandum de tribus præcipue quæri posse, an, et in quibus irregularitatibus dispensare valeant? de Papa videlicet, episcopis, et privilegiatis, præsertim regularibus. De quibus singulis singula instituemus quæsitæ. Hiuc;

215. *Papa in quavis irregularitate potest dispensare.* — Quæritur I. An, et in quibus irregularitatibus ex homicidio provenientius dispensare valeat Papa? Resp. I. Papa, sicut in quavis alia, ita etiam in irregularitate ex homicidio quocunque tandem proveniente dispensare potest. Unanimis et certa. Ratio est, quia omnis irregularitas non nisi jure ecclesiastico est introducta; in hoc autem Papam dispensare posse, explorati juris est; can. *Inferior*, 4, dist. 21, et c. *Proposuit*, 4, de *Concessione Præbend.*, ibi: « Qui secundum plenitudinem potestatis de jure possumus supra jura dispensare. »

216. *Solvitur instantia.* — Nec obstat, quod irregularitas ex homicidio præsertim injusto dicatur indispensabilis; quia hoc intelligi debet, non quasi in ea etiam Papa dispen-

sare absolute non valeat, sed quod raro, et difficillime, et fere non nisi cum religiosis, vel qui religionem in aliquo ordine mendicantium intrare vult, dispensare soleat, ut cum communi bene advertit Covarruvias, in *Clem. un. h. t.*, p. 2, § 3, num. 3. Abbas, in c. *Sicut*, 6, num. 12 h. t. et alii.

217. *Quamvis episcopus possit dispensare in quavis irregularitate proveniente ex delicto occulto.* — Quæritur II. An, et in quibus irregularitatibus ex homicidio provenientius dispensare valeat episcopus? Resp. I. Quamvis episcopus possit in omnibus irregularitatibus ex delicto occulto provenientius dispensare, tamen circa irregularitatem ex homicidio ortam antiquis, quidquid dicant, canonibus dimissis, hodie duplicem observare tenetur dispositionem concilii Trident. quarum prima est, sess. 14, de *Reform.*, cap. VII, sic sonans: « Qui sua voluntate homicidium perpetraverit, etiamsi crimen illud occultum fuerit, nullo tempore ad ordines promoveri possit, nec illi aliqua beneficia ecclesiastica conferre liceat, sed omni ordine, ac beneficio, ac officio ecclesiastico perpetuo careat. Si vero homicidium non ex proposito, sed vim vi repellendo, ut si quis se a morte defenderet, fuisse commissum narretur, quam ob causam etiam ad Sacrorum Ordinum, et altaris ministerium, et beneficia quæcunque, ac dignitates jure quodammodo dispensatio debeat; committatur loci ordinario, aut ex causa metropolitano, aut viciniori episcopo, qui non nisi causa cognita et probatis precibus ac narratis, nec aliter dispensare possit. »

218. Altera vero, Sess. 24, cap. VI, ita sonat: « Licet Episcopis in irregularitatibus omnibus, et suspensionibus ex delicto occulto provenientius, excepta, quæ oritur ex homicidio voluntario, ex exceptis aliis, deductis ad forum contentiosum dispensare, etc. »

219. *Nequit tamen dispensare in irregularitate ex homicidio injuste directe intento, quantumvis occultum existat.* — Resp. II. Nequit episcopus dispensare in irregularitate proveniente ex homicidio voluntario injusto directe intento (de quo egimus supra, § II) quantumvis sit occultum. Barbosa, in concil. Trident. cit., Sess. 24, de *Reform.*, cap. VI, num. 30. Navarrus, *Manual.*, cap. XXVII, num. 240. Covarruvias, in *Clem. Si furiosus*, h. t., p. 2, prin. et § 1, num. 2. Pirhing, h. t., n. 125, cum communi et certa

aliorum. Ratio pariter, quia quidquid sit de jure antiquo, potestatem dispensandi in præfato homicidio episcopis non competere a concilio Trident. cit., Sess. 24, cap. VI, vel declaratum vel de novo statutum fuit, ubi per homicidium voluntarium intelligi injustum directe intentum, et volitum, bene observant doctores supra citati.

220. *Neque in irregularitate ex defectu lenitatis ex homicidio auctoritate publica in malefactores, vel in bello justo facto.* — Resp. III. Pariter non potest episcopus dispensare in irregularitate, quam ex homicidio justo publicata auctoritate facto in judicio sanguinis, et in bello justo ob defectum lenitatis contrahunt iudices, et alii officiales, ac ministri ad mortem propinque concurrentes (de quibus supra § III, a n. 75, egimus) item milites in bello etiam justo pugnantes (de quibus cit. § III, a n. 115.) Suarez, de *Irregular.*, disp. 47, sect. 6, in fine. Castro Palao, de *Censuris*, disp. 5, pun. 4, § 7, n. 6. Avila, de *Censuris*, disp. 6, sect. 5, dub. 1, concl. 1. Gutierrez, can. qq., lib. II, cap. VI, n. 170. Garcias, de *Benefic.*, p. 7, cap. XI, n. 40. Navarrus, *Manual.* cap. XXVII, n. 217 et lib. V. Consil. consil. 39, h. t. Layman, lib. III, tr. III, par. 3, cap. XII, n. 5. Pirhing, h. t., n. 129, cum communiori et probabiliore aliorum. Ratio est, quia vi concilii Tridentini, loc. cit., episcopis conceditur potestas dispensandi duntaxat in irregularitatibus ex delicto occulto provenientius, ut patet ex textu supra, n. 218, relato. Atqui homicidium publica auctoritate juste factum, non est delictum, ergo. Accedit consuetudo, et praxis, quæ est optima legem interpret, l. ff. de *Leg.*, constat enim episcopos cum nullo ex præfatis ob defectum lenitatis irregularibus dispensare, sed illos ad Curiam Romanam dirigere solere, prout etiam stylus Curiae, qui pro lege habetur, c. ex *litteris de Constit.* idem tenet.

221. *Bene vero in irregularitate orta ex homicidio ob sui, vel aliorum defensionem facto, non servato moderamine inculpatæ tutelæ.* — Resp. IV. E contra vero potest episcopus dispensare in irregularitate proveniente ex homicidio occulto causa defensionis facto, non servato moderamine inculpatæ tutelæ (de qua supra § IV, a n. 147.) Gutierrez, can. qq., lib. I, cap. LXV, n. 13. Barbosa, in concil. Trident., loc. cit., n. 32. Navarrus, *Manual.* cap. XXVII, n. 239. Layman, loc. cit., n. 2. Avila, de *Censuris*, disp. 6, sect. 5,

dub. 5, Concil. 1. Molina, de I, et I, disp. 79, n. 8 et 11. Pirhing, h. t. n. 118. Ratio est, quia concilium Tridentinum, dum Sess. 24, de Reform., cap. vi, concedit episcopis facultatem dispensandi in irregularitate ex delicto occulto, proveniente, solum excipit homicidium simpliciter voluntarium iniustum directe intentum, volitum juxta dicta supra n. 219, tale autem non est homicidium conclusione positum: Quamvis enim ob excessum moderaminis inculpatæ tutelæ sit illicitum, et iniustum; tamen quia ob necessariam sui, vel aliorum defensionem non sponte, sed quasi coacte, et necessario, ac non nisi quoad modum illicite fuit, simpliciter et directe voluntarium dici non potest.

222. *Solvitur objectio.* — Nec obstat, quod in concilio Tridentino, sess. 14, de Reform. cap. vii dicatur, dispensationem in irregularitate orta ex homicidio causa defensionis facto committendam esse ordinario loci, ut causa cognita dispenset; ergo potestas dispensandi de jure non competit, nec est commissa episcopo, sed primum per Papam committenda. Respondetur enim, ibi esse sermonem de homicidio publico causa defensionis facto, et de irregularitate inde orta, in qua episcopum dispensare non posse, ipsimet fatemur, juxta dicenda infra n. 224. Pirhing, h. t. n. 128.

223. *Pariter dispensare potest in irregularitate orta ex homicidio casuali occulto.* — Resp. V. Pariter dispensare potest episcopus in irregularitate orta ex homicidio casuali occulto (de quo supra § præc. a n. 181.) Barbosa, de Offic. et potestat. episcop. allegat. 39, n. 48; Gutierrez, loc. cit.; Navarrus, Manual. cap. xxvii, n. 219; Layman, lib. III, tr. III, p. 3, cap. xii, n. 2; Miranda, in Manual. prelat. tom. II, q. 8, art. 3, conclus. 2 et 3; Pirhing, h. t. n. 127. Ratio est, quia in priori conclusione n. 221 posita, videlicet, quia tale homicidium non est directe, sed indirecte duntaxat, et in causa voluntarium, consequenter a concilio Trident. non exceptum.

224. *Quandocunque homicidium qualecunque tandem jam est publicum, aut deductum ad forum contentiosum, nequit episcopus in irregularitate inde orta dispensare.* — Dicitur autem notanter tam in præcedenti, quam in priori conclusione n. 221 posita ex homicidio occulto. Nam:

225. Resp. VI. Quandocunque homicidium

causa defensionis factum, vel aliud casuale est notorium, et publicum, vel ad forum contentiosum jam deductum, dispensare in irregularitate inde orta minime potest episcopus. Barbosa, in concil. Trident. cit. sess. 14, cap. vi, n. 37; Pirhing, h. t. n. 128; Bonacina, de Censuris, disp. 1, q. 3, pun. 2, n. 2; Sanchez, de Matrim. lib. II, disp. 37, n. 12; Gutierrez, Can. quest. lib. I, cap. III, ad finem, et alii. Patet conclusio ex concilio Tridentino, tam sess. 24, de Reform. cap. vi, ubi in priori loco dispensationem in irregularitate orta ex homicidio causa defensionis, vel casualiter facto committendam, non commissam episcopis dicit, si est publicum homicidium, per dicta n. 217 et n. 222. In posteriori autem (ut videre est in textu n. 218 adducto) præcise in irregularitatibus ex delicto occulto provenientius potestatem dispensandi concedit eisdem; ergo non in illis, quæ proveniunt ex delicto publico, vel deducto ad forum contentiosum.

226. *Potest insuper episcopus dispensare in irregularitate proveniente ex mutilatione occulta etiam directe et malitiose intenta.* — Quæritur III. An, et in quibus irregularitatibus ex mutilatione provenientius dispensare valeat episcopus? Resp. I. Potest episcopus in quavis irregularitate ex mutilatione quacunque tandem injusta, et voluntarie ac directe intenta, occulta tamen dispensare. Garcias, p. 7, de Benefic. cap. xi, a n. 3; Suarez, de Censuris, disp. 44, sect. 1, n. 4; Navarrus, Manual. cap. xxiii, n. 240; lib. III, tr. III, p. 3, cap. xii, n. 2; Diana, p. 4, tr. II, resolut. 71; Barbosa, in Concil. Trident. sess. 24, de Reform. cap. vi, n. 36, cum communi contra Sanchez, lib. I, Moral. cap. x, n. 40. Ratio est, quia concilium Tridentinum, cit. cap. vi, excipit solam irregularitatem ex homicidio voluntario proveniente: exceptio autem firmat regulam in contrarium in casibus non exceptis, arg. l. In iis, quæ, ff. ad Leg. Accedit, quod concessa a Tridentino facultas dispensandi in irregularitatibus ex delicto occulto provenientius sit late interpretanda, utpote beneficium principis, et quidem juri insertum, ac non tam personæ, quam dignitati arg. Cum dilecti, 6, de Donat. ibi: « In beneficiis plenissima est interpretatio facienda, » et l. Beneficium, 3, de Constitut. princip. Confirmatur etiam per declarationem cardinalium, de qua doctores citati.

227. *Solvitur objectio.* — Nec obstat, quod

homicidium, et mutilatio quoad irregularitatem æquiparentur, arg. can. Si quis abscederit, 4, dist. 55. Cum Concordantiis. Respondetur enim homicidium, et mutilationem æquiparari quoad contrahendam irregularitatem, jure sic disponente; non vero æquiparari quoad gravitatem culpæ, et dispensationem.

228. *Superiores regulares possunt cum subditis suis dispensare in quavis irregularitate ex occulta mutilatione, vel homicidio etiam directe intento, proveniente.* — Quæritur IV. An, et in quibus irregularitatibus ex homicidio, et mutilatione provenientius dispensare valeant superiores regulares? Resp. I. Superiores regulares possunt dispensare cum subditis suis in irregularitate proveniente ex homicidio, et mutilatione illicita, non tantum casuali, ex causa defensionis cum excessu moderaminis inculpatæ tutelæ perpetrato, sed etiam cum directe et voluntarie intento, occulto tamen. Roderiquez, tom. I, q. 24, art. 12; Miranda, in Manual. tom. II, q. 8, conclus. 5; Portel. In dub. regular. §. Dispensare, n. 8; Hyacinthus Donatus, tom. II, tr. XI, q. 9, et seqq.; Pelliz. p. 1, tr. X, cap. xx, q. 24, et seqq.; Castro Palao, de Censuris, disp. 6, pun. 15, § 3, n. 4, et alii. Ratio est, quia hæc potestas eis competit ex specialibus privilegiis per varios Pontifices concessis, quos præfati allegant doctores. Plura de his infra tit. XXXIII, de Privilegiis, item tit. XXXVIII, de Pœnitentiis et remissionibus. Cæterum cum sæpe fiat mentio, quod possint episcopi, et superiores regulares dispensare in irregularitatibus ex delicto occulto, et non deducto ad forum contentiosum:

229. *Quodnam homicidium ad propositum dicatur occultum.* — Quæritur V. Quodnam dicatur delictum occultum, et quod non deductum ad forum contentiosum? Resp. I. Imprimis certum est, illud homicidium in ordine ad obtinendam dispensationem esse, et dici occultum, quod probari nequit. Ratio est, quia quod probari nequit, proprie occultum dicitur. Abbas, in c. Vestra, 7, de Cohabitat. cleric. et mulier. n. 7, et ibi Fagnanus, n. 45 dicens, omninem discrepare, et jam diximus supra tit. I, n. 241.

230. *Quod probari nequit, occultum dicitur.* — Inferitur, esse et dici ad propositum homicidium occultum, etiamsi de illo quis sit diffamatus, vel suspectus, quando fit vel nemine præsentem uno tantum (quia unus

testis nil probat per vulgaria) vel etiam duobus aut pluribus, sed talibus præsentibus, qui vel a jure, vel facto a ferendo contra delinquentem testimonio sunt impediti.

231. *Secundum plures doctores etiam illud homicidium dicitur occultum, quod non pluribus, quam quinque notum est.* — Resp. II. Multi graves doctores probabile censent, etiam illud homicidium in ordine ad obtinendam dispensationem sufficienter dici occultum, quod licet coram pluribus factum sit, consequenter probari possit, tamen non pluribus, quam duobus, tribus, aut quinque notum est; consequenter notorium non sit notorietate facti, nec juris, quippe de quo delinquens nec confessus, nec convictus, nec per sententiam aliquam criminis declaratoriam judicatus est. Ita ad propositum docent Sanchez, de Matrim. lib. VIII, disp. 34, n. 55; Navarrus, Manual. cap. xxvii, n. 255; Francisc. Leo, Praxi S. Pœnitent. p. 2, cap. vi, n. 6. Idem tenere videtur Barbosa, in Concil. Trident. sess. 14, de Reform. cap. vi, n. 26, allegans plurimos doctores, arg. c. Vestra, de Cohabitat. cleric. et mulier. Ratio est, quia etsi tale homicidium non sit proprie occultum, est tamen pene tale; cum non sit notorium. Imo a Glossa, in can. Manifesta, cau. 2, q. 1, occultum absolute dicitur; ibi: « Occultum dicitur, quod quinque sciunt: » et alibi atque amplius diximus cit. tit. I, a n. 241, ubi vide.

232. *Homicidium ad forum contentiosum deductum dicitur, quando fit contestatio litis, et non antea.* — Resp. III. Ad forum contentiosum deductum dicitur omne et solum illud homicidium, vel aliud delictum, super quo ad judicem jam delato facta est contestatio litis. Barbosa, de Offic. et potestat. episcop. allegat. 39, a n. 29; Diana, p. 4, tr. II, n. 93; Castro Palao, tr. III, cap. vi, pun. 15, § 1, n. 10; Gavant. Manual. prelator. §. Absolutio, n. 12. Ratio est, quia forum contentiosum dicitur ex eo, quod in illo contendatur, seu litigetur; atqui non contenditur in eo, donec inter partes litigantes detur contradictio, et contentio, quod fit per litis contestationem, arg. c. Ex parte, 10, de Verb. signif.; Farinac. Prax. criminal. q. 10, n. 55, in fine, ex his.

233. Inferitur, posse episcopum in irregularitate ex homicidio casuali, vel causa defensionis orta, et superiorem regularem cum suis subditis in irregularitate ex homi-

cidio etiam directe voluntario contracta dispensare, etiamsi delinquens ratione illius jam sit judicialiter delatus, et citatus; si litis contestatio facta non est, et cæteroquin crimen adhuc non est notorium, sed occultum modo supra a n. 229 declarato.

234. *Qua litis contestatione facta episcopus adhuc dispensare posse saltem post litem finitam, volunt aliqui.* — Volunt quidem nonnulli; ut Sanchez, lib. II, *Moral.* cap. XI, n. 2; Layman, lib. I, tr. III, p. 5, cap. IX, n. 5. Diana, et alii, posse episcopum, et regularem superiorem, ut supra, dispensare etiam post litis contestationem, postquam nempe lis in iudicio jam finita, et delinquens ob delictum punitus est; eo quod finis, ob quem S. synodus prohibuit episcopis, ne delicto ad forum contentiosum jam deducto dispensent, jam sit obtentus, ne videlicet curæ super delicto jamjam cognoscentis auctoritas minueretur, et satisfactio congrua impediretur.

235. *Sed contrarium probabilius est.* — Verum quia, si concilium Tridentinum, sess. 24, *de Reform.* cap. VI, non tantum prohibuit dispensationem, si homicidium ad forum contentiosum jam est deductum, sed etiamsi illud jam est notorium et publicum; homicidium autem, de quo in foro contentioso jam cognitum, et sententia lata fuit, sit et maneat publicum ac notorium notorietate juris etiam, post finitum iudicium, hanc dispensandi potestatem merito negant Garcias, p. 7, *de Benefic.* cap. XI, n. 50; Guttierrez, *Can. quest.* nb. 1, cap. III, n. 10; Barbosa, loc. cit. n. 35; Castro Palao, *de Censuris*, disp. 6, pun. 7, n. 13; Bonacina, disp. 7, q. 5, pun. 1, n. 6, pro qua opinionem citatur etiam declaratio cardinalium.

TITULUS XIII.

De torneamentis.

1. *Ratio ordinis.* — Ad vitanda homicidia prohibuit Ecclesia frequentiores eorum causas, cujusmodi sunt torneamenta, duella, et ars sagittaria. De quibus proin post titulum de homicidio in præsentibus, et duobus

sequentibus rubricis recto ordine agit juris compilator.

2. *Torneamenta, quid?* — Quæritur itaque ad propositum præsentis rubricæ quid, quotuplicia, quibus, et sub qua pœna prohibita sint torneamenta? Resp. I. Torneamenta (Germanice Turnier) sunt nundinæ seu feriæ, et hastiludia, seu pugnae solennes equestres, quibus milites, vel, uti præteritis seculis frequentius fieri solebat, nobiles equestres ex conducto convenire, et ad ostensionem virium, animositatisque et peritiæ tractandorum armorum congregari solent. Ita in substantia describuntur c. 1, h. t. et notant ibidem doctores.

3 et 4. *Fieri possunt cum et sine periculo vitæ.* — Resp. II. Hujusmodi torneamenta duplicia sunt, vel potius duplici modo fieri possunt. Primo temere, et cum ordinariè adjuncto mortis periculo, quando nempe ad invicem congregientes, hastis acutas cuspides præfixas habentibus, aliisque armis ad vulnerandam præparatis utuntur.

Secundo modo sine temeritate, et mortis periculo; dum videlicet congregientes ad invicem debitam cautelam, vel arma hebetata, hastasque sine cuspidibus adhibent, vel loriceis, et galeis secure ita muniti comparant, ut omne periculum vitæ absit; vel denique hastis et armis non se invicem, sed suppositas figuras petunt.

5. *Priori modo sunt prohibita.* — Resp. III. Quamvis torneamenta priori modo descripta veteri jure civili permissa videantur; arg. l. *Qua actione*, 7, § 4, ff. *ad Leg. Aquil.* et l. *Solent*, 2, ff. *de Aleat.* tamen jure novo codicis, et præcipue jure canonico gravissime sunt prohibita. Jure civili quidem l. un. c. *de Gladiat.* Jure canonico c. 1 et 2, h. t. Ratio adjungitur cit. c. 1, h. t. quia inde mortes hominum, et animarum pericula sæpe proveniunt; unde etiam detestabiles ibidem vocantur.

6. *Et quidem sub pœna homicidii officiente occidentem, et privationis sepulturæ ecclesiasticæ officiente occisum.* — Resp. IV. Pœna in hujusmodi torneamentis pugnantium est, quod, qui in illis aliquem occidit, veri homicidii et pœnarum illius utroque jure statutarum reus sit, prout post Hostiensem, in *Summa*, h. t. n. 3, bene observat Pirhing, h. t. n. 2. Ille vero, qui occiditur, licet et ante obitum sacramenta Ecclesiæ non negentur, ecclesiastica sepultura carere debeat, textu expresso cit. c. 1, h. t. ibi :

« Quod, si quis eorum ibi mortuus fuerit, quamvis ei poscenti pœnitentia non negetur, ecclesiastica tamen caret sepultura. » Intellige, si animo ibidem pugnandi accesserit; illi enim, qui ex alio etiam curiositatis fine illic existunt, et spectatores agunt, ecclesiastica sepultura non privantur, si casu ibidem intendant, textu claro c. 2, h. t.

7. *Posteriori autem modo sunt licita, et consueta laicis.* — Resp. V. Licet etiam posterior torneamentorum modus n. 4 delatus, olim a Clemente V, in concilio Viennensi per Constitutionem, quæ incipit *Passiones*, sub excommunicationis et aliis gravibus pœnis fuerint prohibita ex eo, quod nobiles ad illa se præparantes immodicos pro splendore et apparatu fecerint sumptus, indeque a dando subsidio terræ sanctæ inhabiles fuerint redditii, uti observat Gonzalez, in cit. c. 2, h. t. n. 7. Dictam tamen constitutionem, pœnasque in illa contentas, ad instantiam regis Galliæ, et Germaniæ principum, ac magnatum revocavit Joannes XXII, in *Extravag.* un. h. t.

8. Hinc torneamenta, et hastiludia posteriori modo accepta, quæ nostris temporibus in principum natalitate, inauguratione, nuptiis, etc. passim fieri solent, nec culpæ, nec pœnæ subjacent respectu laicorum, etsi per accidens, ac præter opinionem homicidium alicujus sequatur, ut colligitur ex textu cit. *Extravag. Joannis XXII*, un. h. t. et bene observat Navarrus, *Manual.* cap. XV, n. 9 et 21; Abbas, in c. 1, h. t. et ibi Barbosa, n. 2; Gonzalez, in c. 1, h. t. n. 6, et alii. Ratio est, quia hæc torneamenta ex se nullum vitæ periculum adjunctum habent; et prorsus per accidens est, si mors ex eis sequatur.

9. *Non item clericis.* — Dicitur tamen notanter respectu laicorum, quia clericis utroque modo accepta prohibita sunt torneamenta. Gonzalez, loc. cit. n. 8, et seqq.; Sylvester, § *Ludus et torneamenta*; Clarus, § *Ludus*; Tuschus, § *Ludus*, concl. 456, et alii, id præsertim ex variis conciliis, ut Herbipolensi celebrato tempore Honorii IV, ubi can. 4, ita statuitur: « Hastiludia, et torneamenta clericis, qui sunt in dignitatibus, personatibus, et sacris ordinibus constituti, hoc edicto perpetuo sibi noverint interdicta. » Similis prohibitio, et quidem sub anathemate facta est in concilio Salisburgensi sub Martino IV. (ADNOTATIO XXIV.)

TITULUS XIV.

De clericis pugnantibus in duello.

1. *Duellum, quid?* — Quæritur I. Quid, et quotuplex sit duellum? Resp. I. Duellum sic dictum, quasi duorum bellum vel certamen in sensu hujus Rubricæ recte definitur dicendo: Duellum est singularis pugna duorum inter se ex conducto suscepta. Ita in re communis. Quod duellum græce monomachia vocatur, can. *Monomachiam*, 22, cau. 2, q. 5.

2. *Aliud est solemne.* — Resp. II. Duellum ita definitum principaliter dividitur in solemne, et privatum. Solemne est, quod fit servata certa forma, et solemnitate circa tempus et locum securitatis privilegio præditum (quod campum francum communiter appellant) adhibitis etiam testibus, seu patrinis, quos secundantes vocant.

3. *Aliud privatum.* — Privatum est, quod quidem etiam ex conducto, statutoque tempore et loco absque aliis tamen solemnitatibus circa securitatem loci, et patrinis adhibitis fit, uti cum aliis notat Desselius ad hanc rubricam.

4. *Utrumque est prohibitum.* — Quæritur II. An, et sub quibus pœnis prohibitum sit duellum. Resp. I. Regulariter loquendo duellum utroque modo acceptum jure divino et humano tam civili, quam ecclesiastico sub pœnis gravissimis est prohibitum. Communis et certa l. un. c. *de Gladiat.* can. *Monomachiam*, 22, c. 2, q. 5, et concilium Tridentinum sess. 25, *de Reform.* cap. XIX, ibi: Detestabilis duellorum usus fabricante diabolo introductus, ut cruenta, corporum morte, animarum etiam perniciem lucretur, ex christianorum orbe penitus exterminetur, imperator, reges, duces, principes, marchiones, comites, et quocunque alio nomine domini temporales, qui locum ad monomachiam in terris suis inter Christianos concesserint, eo ipso sint excommunicati, ac jurisdictione, et dominio civitatis, castri, aut loci, in quo, vel apud quem duellum fieri permiserint, quod ab Ecclesia obtinent, privati intelligantur: et si feudales sint, directis dominis statim acquirantur. Qui vero pugnam commiserint, et qui eorum patrini vocantur, excommunicationis, ac omnium